

TOPOLE

Najčastejšie choroby a škodcovia topoľov

Vrzúnik topoľový - imágo

Topole sú u nás zastúpené 3 domácimi druhmi (topoľ osikový, biely a čierny) a druhom topoľ sivý, ktorý je pravdepodobne krížencom topoľa bieleho a topoľa osikového. Okrem toho sa na Slovensku pestuje celé spektrum nepôvodných druhov a kultivarov topoľov, ktoré sa vyznačujú stabilným tvarom kmeňa, rýchlosťou rastu a inými vlastnosťami, pre ktoré sa pestujú v plantážach a porastoch. Topole majú celé spektrum škodcov ktoré výrazným spôsobom ovplyvňujú ich vitalitu a rast. Rast stromov na viacerých miestach výrazne negatívne ovplyvňuje kryptodiaportka topoľová *Cryptodiaporthe populea*. Spôsobuje nekro-

tické ochorenie kôry a odumieranie konárov topoľov. V kmeňoch starších stromov sa vyvíjajú larvy vrzúnika topoľového (*Saperda carcharias*), podobníka sršňovitého (*Sesia apiformis*) alebo drevotoča obyčajného (*Cossus cossus*). Na kmeňoch a vetvičkách tvorí typické zdureniny vrzúnik osikový (*Saperda populea*). Z motýľov sa na topoľoch premnožuje mniška vrbová (*Leucoma salicis*) a mniška obyčajná (*Lymantria dispar*). Na listoch žijú larvy a imága viacerých druhov chrobákov. Hojná býva napríklad liskavka topoľová (*Melasoma populi*), liskavka vrbová (*Melasoma saliceti*), liskavka osiková (*Melasoma tremulae*) a v poslednej dobe aj druh (*Phratora vulgaritissima*).

■ Vrzúnik topoľový

Vrzúnik topoľový *Saperda carcharias* je stredne veľký chrobák dĺžky 20–30 mm. Rojí sa v júni až auguste. Samičky kladú vajíčka do štrbiny vyhlodanej na kôre kmeňov. Larvy vyhlodávajú spočiatku ploché chodby v lyku a na povrchu belí, potom krátkou horizontálnou chodbou prenikajú do dreva, kde smerom nahor vyhryzávajú v priereze oválnu až 50 cm dlhú chodbu, čiastočne vyplnenú skrútenými, až 20 mm dlhými triesočkami, ktoré larvy vytlačujú aj von, k päte stromu. Imágo opúšťa kuklovú kolísku oválnym výletovým otvorom, veľkosti približne 10 x 12 mm. Napadnuté stromy postupne chradnú, pri silnom napadnutí môže dôjsť aj k úhynu celých stromov. Najčastejšie sa vyskytuje v 10 až 20 ročných topoľoch v presvetlených monokultúrach, v oblasti lužných lesov. Vyvíja sa vo fyziologicky oslabených ale často aj v živých a zdravých stromoch.

Ochrana

Je založená na prevencii. Topole, napadnuté vrzúnikom topoľovým treba urýchlene vyťažiť a z porastov odstrániť.

■ Liskavka topoľová

Liskavka topoľová (*Melasoma populi*) je červený chrobák veľkosti 10–12 mm s oválnym, klenutým telom, typickým pre liskavky. Farebne nápadné imágo možno v prírode pozorovať od konca mája do júla. Kladú na listy vajíčka, z ktorých sa liahnu bieloookrové larvy s radom tmavých škvrn. Žerú a kukli sa na listoch. Prezimuje imágo v hrabanke. Poškodenie spôsobujú aj dospelé chrobáky, ktoré vykonávajú úživný žer na listoch topoľov. Vyskytuje sa bežne a sprevádza všade výskyt topoľov predovšetkým v nižších polohách. Škody môže spôsobovať vo výsadbách, mladinách a v škôlkach.

Liskavka topoľová - imágo

Ochrana

Škodca je citlivý na insekticídne prípravky aplikované v štádiu larvy. Proti larvám je možné použiť aj biologické prípravky na báze *Bacillus thuringiensis* Berliner ssp. *tenebrionis*.

■ Drevotoč obyčajný

Drevotoč obyčajný (*Cossus cossus*) je stredne veľký nočný motýľ. Jeho tmavočervená larva veľká v dospelosti 5-8 cm vyziera v dreve napadnutých stromov mohutné požerky, chodby často priemeru viac ako 1,5 cm. Veľmi dobrým identifikačným znakom je octový zápach, ktorý cítiť z napadnutého dreva a aj z pilín, ktoré larva vytlačá von z kmeňa. Svojím žerom znehodnocuje najkvalitnejšie časti kmeňov topoľov.

Ochrana

Je založená na prevencii. Topole napadnuté drevotočom obyčajným treba urýchlene zrubať a z porastov odstrániť.

■ Kryptodiaportka topoľová

Kryptodiaportka topoľová (*Cryptodiaporthe populea*) je hubový pôvodca nekrotického ochorenia kôry topoľov. K infekcii dochádza na jar cez púčiky, v jeseni cez listové jazvy a počas celého roka cez lenticely a poranenia kôry. V období mimo vegetačného obdobia sú stro-

Drevotoč obyčajný – požerok

my viac náchylné na vznik infekcie ako cez vegetačné obdobie. Nekrózy kôry sú najprv tmavšie sfarbené a vpadnuté. Na odumretej kôre sa na jar vytvárajú plodničky ako čierne špendlíkové hlavičky. Po odumretí kambia sa následným rastom tvoria trhliny kôry a kalusovaním rakovinová zdurenina (deformácia kmeňa). Konidiálne štádium je známe pod názvom *Dothichiza populea* Sacc. & Briard. Na infekciu sú náchylné často prestarnuté šlachtené pyramídálne formy topoľov vysádzané v urbánnom prostredí.

Ochrana

Napadnuté stromy je potrebné vypíliť a spáliť. Je dôležité dodržiavať toto opatrenie najmä v lesných škôlkach.

■ Hnedospórka topoľová

Hnedospórka topoľová (*Melampsora larici-populina*) je huba – hrdza, ktorá má komplikovaný vývojový cyklus. Na listoch topoľov bielych sa koncom leta a v jeseni vytvárajú teliá a v nich teliospóry. Hrdza v tomto štádiu prezimováva na opadnutých listoch. Na jar teliospóry klíčia a vytvoria sa bazidiospóry, ktoré infikujú ihlice smrekovca. Na ihliciach sa potom vytvárajú spermogónia a kôpky oranžových ložísk – écií. Éciospóry infikujú listy topoľov, kde sa vytvárajú najprv žltoranžové urédiá, ktoré môžu opätovne v priebehu leta infikovať

listy topoľov. Neskôr sa na listoch vytvárajú zimné spóry teliiospóry v tmavohnedých až čiernych ložiskách zimných spór – teliách. Listy osiky sú napádané podobnou hrdzou *M. larici-tremulae*. Ochorenie na smrekovcoch nemá praktický význam.

Ochrana

V prípade potreby je možné ošetrovať vybrané topole fungicídmi a to preventívne ešte pred ich infekciou, teda začať už niekedy v polovici júna.

Tento článok vznikol vďaka podpore v rámci OP Výskum a vývoj pre projekty: ITMS:26220220109, ITMS:26220120008, ITMS:26220220120 spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Tento článok vznikol tiež vďaka podpore z projektov APVV-0707-12, APVV-14-0567, APVV-15-0531, APVV-15-0348 a projektu „Výskum a vývoj pre inovácie a podporu konkurencieschopnosti lesníckeho sektora – VIPLES“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301).

A. Kunca, M. Zúbrik,
J. Galko, J. Vakula,
R. Leontovych, A. Gubka,
Ch. Nikolov, S. Rell
Stredisko lesníckej ochrannárskej služby, Banská Štiavnica

Drevotoč obyčajný – húsenica

Cryptodiaporthe populnea

Hnedospórka topoľová